

ZADATAK 1

I Spojite odgovarajući pojam i definiciju:

a) tranzitorna ekonomija	e) liberalizacija
b) oportunitetni trošak	f) raspodela
c) proizvodna potrošnja	h) društvena proizvodnja
d) granica proizvodnih mogućnosti	g) slobodna dobra

1. Oblik ekonomske aktivnosti u kome se proizvedena materijalna dobra i usluge raspoređuju između pojedinaca, preduzeća i širih društvenih zajednica.
2. Delovi prirode koji postoje u obliku u kome ih čovek može koristiti i bez rada na njihovom prilagođavanju.
3. Skup ekonomskih aktivnosti: proizvodnja, raspodela, razmena i potrošnja.
4. Ekonomija koja sprovodi kompleksne društvene, ekonomske i političke reforme kako bi se prešlo sa direktivnog planiranja na tržišnu ekonomiju
5. Propuštena dobit koja bi se ostvarila alternativnom upotrebom resursa.
6. Proces koji omogućava slobodno formiranje cena i snižavanje trgovinskih barijera kako bi se ostvarila konkurentnost privreda u tranziciji.
7. Upotreba materijalnih dobara i usluga u cilju proizvodnje neke nove upotrebne vrednosti.
8. Maksimalan nivo proizvodnje makroekonomije koji se ostvaruje angažovanjem raspoloživih faktora proizvodnje (rada, kapitala i zemlje) i raspoloživom tehnikom, uz pretpostavku pune zaposlenosti, tj. punog korišćenja svih resursa.

II Dopunite.

1. Promene u ličnoj potrošnji najviše zavise od: _____.
2. Rad može biti _____.
3. Osnovne karakteristike proizvodnje su _____.
4. Tržište je _____.
5. Opšti elementi ekonomskog sistema su: _____.
6. Efikasnost predstavlja odnos između vrednosti _____ i vrednosti _____.
7. Ekonomija koja proučava društvenu proizvodnju kao posebnu oblast društvenog života ljudi bavi se: _____.
8. Razmena može biti _____.
9. Sa gledišta oblika raspodele razlikuju se: _____.
10. Resursi su _____.
11. Čist planski sistem karakteriše _____, dok tržišni sistem karakteriše _____.
12. _____ je privreda zasnovana delom na privatnoj svojini a delom na državnoj svojini.
13. Neproizvodna potrošnja se deli na _____.

III Tačno/Netačno

1. Sve privrede se nalaze u procesu tranzicije.
2. Kriva proizvodnih mogućnosti je uvek ista (uvek daje isti, konstantan obim proizvodnje) i ne može se pomeriti.
3. Ponuda predstavlja onu količinu proizvoda koju su potrošači spremni da kupe uz odgovarajuću cenu.
4. Koordinacija je usklađivanje delatnosti ekonomskih subjekata u cilju rešavanja strukturnih problema proizvodnje materijalnih dobara.
5. Pesak na gradilištu je slobodno dobro.
6. Savremene privrede su robne privrede.
7. Kod namenske raspodele čitav dohodak se troši na potrošnju.
8. Trampa je neposredna razmena.
9. Između efikasnosti i pravičnosti često postoji *trade-off*.
10. Unutar krive proizvodnih mogućnosti nalaze se efikasne tačke.
11. Izgubljena dobit usled loših poslovnih aktivnosti preduzeća je oportunitetni trošak.
12. Proizvodna potrošnja obuhvata potrošnju osnovnih i obrtnih sredstava.
13. Neposredna društvena proizvodnja je proizvodnja kada proizvođači proizvode materijalna dobra radi prodaje potrošačima.

IV U tabeli su prikazani podaci za zemlju X.

	Automobili (x)	Nakit (y)
A	0	700
B	100	600
C	200	450
D	300	250
E	400	0

- a) Na osnovu datih podataka nacrtajte krivu proizvodnih mogućnosti.
- b) Sada nacrtajte tačku F (150 automobila, 300 nakita) i tačku G (300 automobila, 500 nakita). Objasnite svaku tačku (od A do G).
- c) Izračunajte koliko se automobila dobija odnosno koliko se nakita gubi ako se krećemo
  - a. od tačke A do tačke B
  - b. od tačke B do tačke C
  - c. od tačke C do tačke D
  - d. od tačke D do tačke E
- d) Koliki je oportunitetni trošak prelaska iz tačke A u tačku E i obrnuto?
- e) Pretpostavimo da je uvedena nova tehnologija, šta se dešava sa postojećom krivom granice proizvodnih mogućnosti? Prikažite na grafikonu.

V Odgovorite na pitanja.

1. Navedite i objasnite kriterijume za razlikovanje naturalnog i robnog oblika proizvodnje.
2. Objasnite međuzavisnost između osnovnih oblika ekonomskih aktivnosti.
3. Navedite i objasnite ciljeve procesa tranzicije.
4. Objasnite ekonomsku efikasnost.
5. Navedite i objasnite strukturne probleme proizvodnje.
6. Objasnite primarnu, sekundarnu i namensku raspodelu.
7. Navedite i objasnite oblike ekonomskih sistema.

ZADATAK 2

PROIZVODNJA OBUĆE

Katarina Jovanović ima 30 radnika u svom preduzeću. Ona poseduje deo zemlje, poslovnu zgradu (fabriku) i 15 mašina. Katarina želi da zaradi što je moguće više odnosno da ostvari što veći profit (dobit). To je cilj njenog biznisa. Sada, ona koristi svoje ograničene resurse da proizvodi šarene čizmice.

Međutim, poslednji modni trend u Srbiji među mlađom populacijom su cipele pastelne boje. Katarina je primetila da joj prodaja njenih šarenih čizmica opada. To znači da se tržište za šarene čizmice smanjuje. Tinejdžeri nisu više spremni da svoj novac troše na kupovinu šarenih čizmica, nego umesto toga će kupovati cipele pastelne boje. Drugim rečima, tržište cipela pastelne boje se proširuje.

Kako je profit počeo da opada, Katarina je shvatila da može više da zaradi proizvodnjom cipela i tako ona svoje ograničene resurse će upotrebiti za proizvodnju pastelnih cipela (umesto šarenih čizmica) kako bi zadovoljila želje tinejdžere, odnosno tražnju.

Katarina se sada susreće sa novim problemom. Postoje dva načina da se proizvode cipele. Prvi metod zahteva samo 20 radnika od njenih 30 i 10 od 15 mašina. Na taj način cena koštanja para cipeli će biti 600 dinara. Drugi metod zahteva 30 radnika ali samo 7 mašina, i tada bi cena izrade para cipela bila 1000 dinara. Katarina odlučuje da koristi prvi metod, jeftiniji metod zato što ona želi da ostvari što veći mogući profit prodajom njenih cipela.

Posle kraćeg vremena, Katarinin profit se drastično povećao i mnogo je veći nego što je bio profit od prodaje čizmica. Tinejdžeri koji mogu sebi da priušte da kupe pastelne cipele mogu zadovoljiti svoje želje.

Pitanja:

U tržišnoj privredi postoji hiljade preduzeća koja se ponašaju kao Katarinino preduzeće.

1. Šta je osnovni cilj proizvodnje dobara i usluga u tržišnoj ekonomiji?
2. Kako preduzeća u tržišnom privređivanju odlučuju **šta** da proizvode?
(Nagoveštaj: Zašto je Katarina odlučila da proizvodi cipele umesto čizmica?)
3. U tržišnoj ekonomiji kako preduzeća odlučuju **kako** da proizvode dobra i usluge?
4. Kada su robe i usluge proizvedeni **za koga** su one?
(Nagoveštaj: Koji tinejdžeri ne mogu zadovoljiti svoju želju za cipelama?)

NATURALNA I ROBNA PROIZVODNJA

Slikama od 1 do 6 je prikazana priča. Pogledajte priču i odgovorite na postavljena pitanja.

Pitanja:

1. Objasnite uslove za prelazak sa naturalnog na robni oblik proizvodnje. Da li je to prikazano na slikama? Objasnite razlike između ova dva oblika.
2. Na kojim slikama je neposredna, a na kojim posredna društvena proizvodnja? Objasnite Vaš odgovor.
3. Da li su povrće i koplja ekonomska ili slobodna dobra? Objasnite Vaš odgovor.
4. Da li su povrće i koplja proizvodi ili roba? Obrazložite Vaš odgovor. (Nagoveštaj: Kada proizvod postaje roba, koji su to uslovi?)
5. Objasnite trampu i robni promet. Da li je neki od ovih oblika prisutan u priči?
6. Da li je izvršena podela rada? Zašto? Da li postoji specijalizacija? Navedite prednosti i nedostatke?
7. Koja slika prikazuje tržište? Šta je ponuda, a šta tražnja?
8. Poljoprivreda je osnovno učenje koje škole? Navedite osnovne predstavnike te škole.

EKONOMSKE AKTIVNOSTI

U cilju smanjivanja budžetskog deficita Vlada Republike Srbije odlučila je da dodatno oporezuje primanja u javnom sektoru iznad 60.000 dinara i da poveća posebnu stopu PDV-a sa 8% na 10%. Takođe, planiraju se i dodatne uštede kroz smanjivanje socijalnih davanja. Stefan je zaposlen u Telekomu Srbija. Veći deo svoje zarade potroši, međutim svakog meseca izdvoji 10.000 dinara za štednju u banci.

Aleksandra se bavi proizvodnjom tekstilne galanterije u svojoj maloj fabrici. Iako je ekonomska situacija u Srbiji izuzetno teška, ona ima optimistična očekivanja. Odlučila je da proširi proizvodnju i za te svrhe kupila je 5.000 m kvalitetne svile iz Kine i dve nove mašine za obradu tkanine iz Nemačke. Ona planira da će ove godine ostvariti 20.000 evra profita, dok će plate 11 zaposlenih ostati na istom nivou od 21.000 dinara.

Marko je zabrinut zbog rasta cena električne energije i komunalnih usluga. Sve veći deo svoje zarade izdvaja za plaćanje računa. Branka i ove godine prati cene povrća na beogradskim pijacama. Iako je cena crvene paprike značajno porasla Branka je i ove godine odlučila da napravi ajvar. Prethodnih godina je pravila ajvar samo za svoje potrebe. Međutim, ove godine zbog visokih cena odlučila je da razmeni sa komšinicom Mirom teglu ajvara za dve tegle kiselih krastavaca.

Pitanja:

1. Na koje oblike ekonomskih aktivnosti i na koji način utiču mere Vlade Republike Srbije? Obrazložite odgovor.
2. Koji oblik raspodele je Stefanova štednja? Kako će uticati na njega nove mere ekonomskih ušteda?
3. Koje oblike ekonomskih aktivnosti susrećemo kod preduzetnice Aleksandre? Obrazložite svoje odgovore.
4. Markovo plaćanje računa spada u neproizvodnu potrošnju. Navedite koji je to deo neproizvodne potrošnje i detaljno objasnite faktore koje na to utiču.
5. Kako se naziva Brankina razmena sa Mirom, a kako njena proizvodnja ajvara u prethodnim godinama? (navedite oblik razmene i proizvodnje).